

Zastosowanie coachingu w polityce społecznej
red. Mirosław Grewiński, Sylwia Majewska
Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka
Warszawa 2016, ss. 263

Zmiany gospodarcze zachodzące w Polsce po roku 1989 były w istocie procesem przechodzenia od systemu gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej. Współwystępujące procesy prywatyzacji i restrukturyzacji spowodowały urynkowanie zatrudnienia, co w rezultacie doprowadziło do pojawienia się nowych wówczas zjawisk polskiej rzeczywistości: bezrobocia, ubóstwa, marginalizacji społecznej, wykluczenia społecznego. Koszty przyjętej na początku lat dziewięćdziesiątych strategii transformacyjnej były i są w dalszym ciągu ogromne. Marginalizacja społeczna milionów obywateli, ubóstwo i skrajne ubóstwo dotyczące blisko czterdziestu procent gospodarstw domowych z trójką i większą ilością dzieci, zjawisko dziedziczenia bezrobocia, obserwowalne zwłaszcza w zbiorowościach popegeerowskich, replikacja nieskutecznych strategii życiowych – to tylko niektóre konsekwencje „szokowej terapii” transformacyjnej. Należy pamiętać, że nie mówimy w tym miejscu o stanie przejściowym, następującym bezpośrednio po zainicjowaniu i wdrożeniu reform. Mówimy o permanentnych, dysfunkcyjnych zjawiskach, utrwalonych systemowo zarówno w strukturze i świadomości społecznej, jak i w mechanizmach gospodarczych, które wzmacniają zakres oraz skalę ich występowania, prowadząc wprost do wytworzenia się „underclass”.

Polityka społeczna państwa została zdefiniowana na poziomie i w oparciu o modele i koncepcje liberalne, zakładające jedynie minimalne, brzegowe warunki funkcji doraźnie pomocowych i interwencyjnych. W efekcie kierunki i cele polityki gospodarczej i społecznej Polski po 1989 roku nie były powiązane – lub też były powiązane w niewielkim stopniu – z rzeczywistymi potrzebami wynikającymi ze skali i zakresu pojawiania się rozlicznych problemów społecznych. Wejście Polski do Unii Europejskiej zapoczątkowało powolny proces zmian w postrzeganiu roli, a także w pojmowaniu podstawowych wręcz wyznaczników polityki społecznej, jakimi legitymować powinno się europejskie, cywilizowane państwo członkowskie. Znajduje to również odzwierciedlenie w trwającym dyskursie intelektualnym, w którym zaczynają się pojawiać zupełnie nowe wątki teoretyczne, a nade wszystko prakseologiczne, ujmujące szeroko rozumianą problematykę polityki społecznej państwa w sposób zasadniczo odmienny od dotychczasowego. Recenzowana publikacja niewątpliwie należy do tego nowego, interesującego nurtu eksplikacyjnego. Co więcej, spełnia wszystkie wymogi opracowania *par excellence* naukowego w wymiarze eksplanacyjnym i unifikacyjnym; jest też cennym opracowaniem o charakterze instruktorzowym. Jest to praca zbiorowa pod redakcją Mirosława Grewińskiego i Sylwii Majewskiej. Uporządkowany problematycznie zbiór opracowań został przygotowany przez czternastu autorów reprezentujących szerokie spektrum kompetencyjne i specjalizacyjne. Są wśród nich reprezentanci wielu dyscyplin naukowych z obszaru nauk społecz-

nych. To oraz dobór problematyki poszczególnych artykułów decydują o interdyscyplinarnym charakterze publikacji. Ponadto dobór autorów i wyznaczony przez redaktorów obszar wyjaśniania zapewniają spełnienie – niezbyt często pojawiającego się w literaturze przedmiotu – waloru ścisłego związku nauki z praktyką. Fakt, że redaktorzy zaprosili zarówno teoretyków, jak i praktyków, znacząco podnosi wartość publikacji. Warto podkreślić, że całość jest wynikiem wspólnego dorobku teoretyczno-praktycznego dwóch środowisk: środowiska akademickiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie oraz pracowników firmy szkoleniowej Profi Biznes z siedzibą w Szczecinie.

Publikacja charakteryzuje się dostateczną spójnością logiczną i semantyczną. To gradacyjny układ eksplikacyjny, który otwiera część pierwsza, zatytułowana *Teoria coachingu*. Zaprezentowany w niej materiał w sposób uporządkowany, logiczny, a nade wszystko kompetentny ukazuje dorobek teoretyczny coachingu. Autor pierwszych dwóch rozdziałów tej części, Piotr Cypel, w merytoryczny i ciekawy sposób prezentuje nie tylko problemy definicyjne i znaczeniowe terminu „coaching”, lecz także jego ujęcie retrospektywne. Drugi rozdział w całości poświęcony został analizie zakresów znaczeniowych czterech pojęć: coaching, mentoring, tutoring i superwizja. Taki przynajmniej był zamysł, który jednak nie powiódł się, jak sądzę, do końca, gdyż dość proste próby eksplikacyjne (właściwie definicyjne) nie prowadzą autora do istotnych konkluzji w kwestii rozstrzygnięć co do zakresów znaczeniowych analizowanych pojęć. Trzeci rozdział, autorstwa Kamili Pępiak-Kowalskiej, zaburza nieco spójność całości, jest to bowiem już drugi materiał poświęcony kwestiom definicyjnym terminu „coaching”. Wrażenie pewnej przypadkowości umieszczenia tego tekstu w tej części pracy potęguje fakt, że autorka odnosi się dokładnie do takich samych kwestii i analizuje je w takich samych kontekstach, jak autor pierwszego rozdziału. Kolejny rozdział, napisany przez Agnieszkę Kropacz, w ciekawy sposób podejmuje niezwykle ważne zagadnienie: kwestię odpowiedzialności coacha, którą odnosi do interesująco zarysowanej perspektywy aksjo-normatywnej. Rozdział poświęcony superwizji i ewaluacji, autorstwa Beaty Zięcik, to rozwinięcie i uszczegółowienie problematyki zarysowanej w rozdziale drugim. Całość zaprezentowanego tu materiału sprawia wrażenie przemyślanego i kompetentnie przeprowadzonego procesu wyjaśniania tych niezwykle złożonych kwestii. Ostatni rozdział pierwszej części publikacji to prezentacja intrygującej i wpisującej się w ideę humanizacji pracy koncepcji z obszaru zarządzania zasobami ludzkim. Autorka, Agnieszka Rymsza, posiłkując się ciekawymi egzemplifikacjami, nie tylko dokonuje wyjaśnienia przynajmniej kilku koncepcji w omawianym względzie, lecz także interesująco łączy coaching z ich zastosowaniem. Szkoda jednak, że autorka nie dostrzega możliwości wykorzystania bogactwa języka polskiego, w którym istnieje termin doskonale oddający istotę tego, co oznacza „empowerment”. Użycie, choćby w tytule rozdziału, pojęcia „upodmiotowienie” wpłynęłoby na walor stylistyczny i językowy materiału, jak też na zwiększenie możliwości wskazania desygnatów tego pojęcia w sposób bardziej klarowny.

Druga część książki, zatytułowana *Praktyka choachingu*, odnosi kwestie ustaleń teoretycznych – różnego rodzaju modeli analitycznych, konstruktów teoretycznych i aparatury pojęciowej – do prakseologicznych aspektów możliwości wykorzystania choachingu w różnorodnych sferach rzeczywistości społecznej. Ten niezwykle trafny sposób

postępowania wyjaśniającego łączy aspekty *stricte* opisowe z walorem prakseologicznym, popartym kompetentnie dobranymi egzemplifikacjami rzeczywistych, proponowanych zastosowań coachingu. Część drugą otwiera artykuł Karoliny Galetty, którego wartość opisową dla całości materiałów zamieszczonych w *Praktyce choachingu* trudno przecenić, ponieważ dzięki przeprowadzonej przez autorkę prezentacji zastosowań coachingu w wybranych krajach Europy zachodniej i USA możliwe staje się uchwycenie szerokiej perspektywy analitycznej dla wyznaczenia praktycznych obszarów zastosowania coachingu w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej, co przecież jest głównym celem recenzowanej publikacji. Kolejne rozdziały pracy poświęcone zostały wskazaniu możliwych obszarów wykorzystania coachingu. Rozdział autorstwa Iwony Barszcz jest bardzo ciekawą propozycją, a właściwie opisem, zastosowania coachingu w realizacji zadań rozlicznych instytucji runku pracy. Autorka nie tylko wskazuje możliwości i korzyści płynące z jego zastosowania, lecz także, co istotne, identyfikuje subiektywne i obiektywne bariery w tym względzie. Kolejne propozycje obszarowego wykorzystania coachingu dotyczą przedmiotowo: systemu pomocy społecznej (Ewa Flaszynska); systemu edukacji (Wojciech Kreft, Justyna Tarasiuk); instytucji resocjalizacji (Katarzyna Stanek). Wszystkie te propozycje łączy fakt, że autorzy doskonale znają poruszane tematy, co wynika w dużej mierze z ich dorobku – nie tylko teoretycznego, lecz przede wszystkim praktycznego. Dzięki temu niełatwe przecież zagadnienia modeli teoretycznych coachingu stają się przedmiotem ciekawej akomodacji do potrzeb praktyki życia społecznego. Wszystkie bowiem rozdziały tej części pracy, niezależnie od przedmiotowego obszaru odniesień praktycznych, są próbą akomodacji różnorodnych modeli analitycznych do niezwykle ważnych sfer aktywności człowieka. Trzeba przyznać, że całość drugiej części książki sprawia wrażenie kompletnej, przemyślanej i spójnej propozycji zastosowania nowatorskich metod rozwiązywania wielu problemów indywidualnych i zbiorowych.

Trzecia część publikacji, *Metodyka coachingu – poradnik pracy z klientem*, to opracowanie *stricte* instruktażowe, swego rodzaju poradnik z zakresu wykorzystania możliwości, jakie daje współczesne instrumentarium trenerskie. Autorzy poszczególnych rozdziałów (Kamila Pępiak-Kowalska, Sylwia Majewska, Eliza Szewc) skupiają uwagę na takim sposobie prezentacji wybranych metod trenerskich, aby czytelnik mógł je zastosować w zasadzie bez potrzeby dodatkowego przyswajania tej wiedzy. Innymi słowy, materiały przygotowane i zaprezentowane przez autorów trzeciej części to gotowe scenariusze działań trenerskich. Co więcej, scenariusze te zostały opatrzone wieloma cennymi uwagami, sugestiami i spostrzeżeniami, które mają swe źródło w doświadczeniu praktycznym autorek. To niewątpliwy walor materiałów zaprezentowanych w *Metodyce coachingu...* Warto dodać, że autorki przygotowały też wiele materiałów pomocniczych, stanowiących uzupełnienie proponowanych scenariuszy. W aneksie znajdziemy zatem między innymi: zestawy proponowanych ćwiczeń w pracy z klientem, propozycje badań ewaluacyjnych, przykładowe narzędzia egzaminacyjne. Wszystko to znacząco zwiększa walor poglądowy tej części opracowania.

Gdyby pokusić się o całościową próbę oceny pracy *Zastosowanie coachingu w polityce społecznej*, poświęconej różnorodnym aspektom wykorzystania coachingu w wybranych obszarach pomocy społecznej, niewątpliwie należałoby ją uznać za opracowanie potrzebne oraz spełniające wymogi poprawności procesu wyjaśniania, które przyjęto na gruncie nauk społecznych. W warstwie wyjaśniającej i opisowej nie uniknięto pewnych mankamentów, głównie w pierwszej części pracy, o których była już mowa. Natomiast w warstwie instruktażowej można przyjąć, że publikacja ma walor komplementarnego, spójnego logicznie i semantycznie kompendium praktycznych rozwiązań, narzędzi oraz modeli działania w wielowarstwowej sferze modyfikacji zachowań jednostkowych, zlokalizowanych przedmiotowo w obszarze pomocy społecznej. Niewątpliwie opracowanie to nie tylko niesie walor wyjaśniający i instruktażowy, lecz także zawiera w sobie pierwiastek impulsu poznawczego i analitycznego, który może stać się zaczynem inspirującym do dalszego poszukiwania możliwych obszarów aplikacyjnych coachingu. Krok w tym kierunku został poczyniony przez redaktorów publikacji, a całość zaprezentowanej pracy może stanowić asumpt do dyskusji nad stosowalnością terminu „coaching społeczny”. W tym także należy upatrywać walorów recenzowanej publikacji.

Waldemar Urbanik